

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinis parkas

Nr. 63 2007 m. Spalis

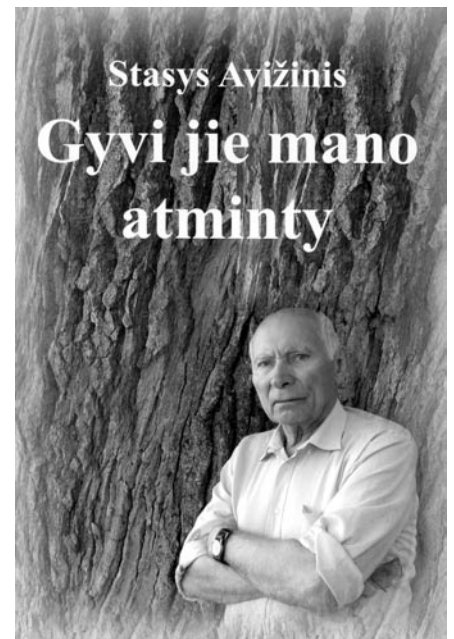
Kiekvieno žmogaus gyvenimas yra knyga

Viktorija Rudaitienė iš Parudnios kaimo per pusvalandį papasakojo Romui Norkūnui visą savo gyvenimo istoriją, ir tas pasakojimas prilįgsta islandų sagoms, iš kurių susidaro tautos epas. Įdomu, kaip Parudnios poringę įvertintų lietuviškos novelės meistras zervyniškis Juozas Aputis. Romas sako, kad Viktorija Rudaitienė ir pati dabar su šypsena prisimena absurdiškus savo gyvenimo atsitikimus, nors iš tikrųjų jie buvo tragiški. Atrodo, kad mūsų sodiečiai nesureikškina iškentėto vargo, jie yra tarsi apsaugoti nuo puikybės nuodėmės.

Bet ar užtenka apie visą savo gyvenimą kalbėti taip trumpai? Kitaip galvojo marcinkoniškis tremtinys Stasys Avižinis, kai pradėjo rašyti prisiminimus. Ir kai mūsų Parkas išleido Stasio Avižinio knygą „Gyvi jie mano atminty“ (autoriui talkininkavo Virginija Pugačiauskienė),

ir kai į tos knygos sutiktuves susirinko žmonės, Stasys Avižinis irgi kalbėjo liūdnai, netgi sielvartingai. Graudžios buvo ir Lynežerio moterų dainuojamos partizanų dainos... Ir vis dėlto Stasio Avižinio knyga byloja tą patį, ką ir trumpa Viktorijos Rudaitienės poringė: reikia iškentėti, išlaukti, tikėtis, kad bus geriau.

Stasys Avižinis iš tremties parsivežė nuotrauką, kur užfiksuota, kaip jo tėvas Jonas Avižinis plaukia luotu, kurį pats ir išskaptavo. Tai buvo 1956 m. Irkutsko srityje. O atrodo, kad luotas slysta Lynežerio vandeniu. Bet visi tie kasdienio sibirietiško prisitaikymo pavyzdžiai nėra esminis knygos akcentas. Svarbiausia – pasiryžimas nedaryti jokių sandėrių su savo skriaudėjais, neišduoti patriotinių jaunystės idealų. Gal todėl ir tremtyje Stasiui Avižiniui teko išbūti ilgiau nei kitiems.

Stasio Avižinio knygoje prisiminimai veda kančių ir tikėjimo keliu

Viktorija Rudaitienė iš Parudnios kaimo

Lynežerio kaimo moterys padainavo ne vieną partizaninę dainą

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotraukos

Merkinė prieš karą kvėpėjo

Nauji Merkinės šaulių namai ant kalnelio buvo. Kokie ten prieš karą vaidinimai būdavo, o kaip vaidindavo, kaip vaidindavo. Man svarbiausia, kad žmonės tadu labai sugyveno. Po vaidinimų žydų orkestras dūdomis grodavo. Tame orkestre ir lietuvių buvo. O kai salė didelė, lubos aukštos, tai kai dūdom duodavo, tai net lubos siūbuodavo. O tada jau šokiai. Jaunimas iš aplinkinių kaimų su padvadom būriais suvažiuodavo. Kaip ten gražu, kaip ten gražu būdavo, o kokios moterys, kokios moterys. Suknios ilgos, šilkai tik plaska. Visi žydukai į mokyklą eidavo, net bizniui namuose nepalikdavo. Visi iki vienoėjo į mokslus.

Mano tėvas ūkį laikė, tai reikėdavo laukus apmėžt, o trąšų taigi nebuvo. Tai tėvas žydų tvartus mėžė. Žydai malūnininkai karves laikė, o karves jiems ūkininkai ganė. Samdė. Piemenes samdė. Ir aš žydų karves varinėjau. Penktadieniai man labai skanių bulkelių duodavo. Prisimenu rugpjūtį, saulei dar netekėjus, ba man labai kojukes gėlė, kaip per Vilniaus gatvę man karvutę žydas vedė, tai nešės viedrų. Žydas, kai karvutė norėdavo pasisiot ar pakakot, pakiša viedrų. Ir pasitinka su viedrais. O jei nenori su viedru eiti, tai aplink suka, pamiške karvę veda, o ne gatve. Ir su padvadom, kai važiuodavo ir nenorėdavo iš po arklio rinkti, tai aplink sukdamo, ba po savy nieko palikt negalima. O trečiadienį, turgui pasibai-

Janina Romaškevičiūtė 1938 m. Merkinėje.
Nuotrauka iš šeimos albumo

Seserys Stefanija Ciūnienė ir Janina Romaškevičiūtė
Merkinėje 2007 m. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

gus, aikštė iki vakaro irgi išvalyta būdavo, bet valydavo jau samdyti žmonės. Turguje juk visko būdavo: ir gyvuliukai, ir paukšteliai, ir iš pieno visko visko pridarydavo. Ūkininkai augindavo jautukus, o juos supirkdavo žydai ir ledauniose – sklepuose su ledais – užšaldytą mėsą laikydavo iki kitos žiemos. Mėsa būdavo surūšiuota. Paskum tą mėsą merkiniškiai ir ūkininkai pirkdavo, kai vasarą atvažiuodavo kurortininkai iš Alytaus ir Kauno. Jie vertino Merkinį labiau nei Palangų. Tokie Akstinai iš Kauno su savo mašinėle atvažiuodavo, regis, jis buvo Kauno miesto burmistras, Liukpetrio – teisėjo iš Alytaus vaikai poilsiaudavo pas Romaškevičius, prie Ežeraičių. Jie nei grybaudavo, nei uogaudavo, o tik prie ežero pušyne gulėdavo. Svarbiausia, reikalavo, kad vaikus gerai maitintų, kad maistas būtų šviežias, pienelis, kad jokio triukšmo nebūtų. O ir patys jautieną, paukštieną valgydavo, ant trečio saldumynų visokių, o ūkininkų šeimyna atskirai valgydavo ir daugiausia kiaulieną. O kai užėjo rusai, politrukai, tai Akstinus už Uralo išvežė. Tai laiškuose rašė, kad žiemą po sniegu ten kopūsto galvą radė džiaugės. Bulvių lupynes rusų išmestas rinko ir valgė. Akstinai abu Sibire ir mirė, tik abu vaikai Lietuvon grįžo.

Merkinė prieš karą kvėpėjo. Biednesni žydėliai arklius laikė, tai kartą per savaitę atliekas iš žmonių už 50 centų surinkdavo. Kur tas atliekas dėdavo, nežinau, bet miškai švarūs būdavo.

Iš Janinos ROMAŠKEVIČIŪTĖS, (gim. 1925 m.)
2007 metais Merkinėje užrašė
Algimantas ČERNIAUSKAS

Tokia šaknis nukūsta, tai velniažolė

Pasakoja **Veronika BADARAITĖ** –
MORTŪNIENĖ iš Lynežerio, gim. 1936 m.

Sekminių atlaidai buvo Dubičiuose, tai visi ajo, važiavo – iš Lynežerio, iš Zervynų net. Jau antrą Sekminių dieną kap gerai ait Dubičiuosa, o kvepia visa, o gražu. Iš mūs bus septyniolika kilometrų, ajo pėsti ir važavo. Čia Rudnios parapija, bet Sekminių atlaidai Dubičiuose, tai visi ajo.

Mano mamai jau šimtas keturi metai, ji sako, kiek Dievas davė, tiek gyvensim. Jai buvo labai bloga pasdari, cia jau seniau. Tiesiog sąmonė buvo praradus, paskui sako, ar tu girdzi? Nieko aš negirdžiu. Sako – varpai skambina, mani sako, kviečia. Kap šitep pasakė, žiūrau, nulinko, aš jų atrėmiau in sienų, padaviau valakardino, paguldiau, nu ir žinokit kap pasaka. Ji pagulėj, pagulėj, ir sako: Kam tu mani sutrukdei, šitaip man buvo gerai... sako, varpas didžiulis, o aplinkui mažukai, ir taip jie mani kviečia, o tu sutrukdei, kam tu mani prižadina?.. Ir ji sako, kap jau atsibudo, sako, tep man buvo gera, reikėjo man netrukdyt, jei dar kartą man užeis bloga, kad man netrukdytai. Nei daktaro šauk, nei greitosios šauk, man nieko nereik, jei jau man laikas, aš ir aisiu, ir man jau niekas nepadės. Ir dar sako, jei tu išsauksi kū ir išveš mani, ir jei aš numirsiu ligoninėn, tu man ne dukte... Nebijo mirc, nebijo... Jei jau bloga, tai sako, statyk taures, pastatau taures, kokių žolynų paskui išverdu ir jai praeina. Dabar kraujo spaudimas, tai dabar jau ir vaistus ima, anksčiau tai neinsiūlysi tabletės jokios. Valgė sūriai, sako, kokie jie visi durni, ir ciej daktarai – druskos negalima, sako žmogaus organizmas be druskos silpsta, sako, druska su prakaitu išaina. Saldziai nemylėj, sūriai mylėj, jau dabar valgo saldziau. Nu, ir kap ataina gavėnia, adventas, trečiadienis, penktadienis ir šeštadienis – duona ir vanduo. Daugiau nieko neima. Silkių nevalgė. Bulbas valgė sūriai, su lupeonom išsiverda bulbių, pipirų, druskos – ir valgo. Mėsos mažai, jei savo tik, dešros pirktinės nevalgo. Žiūro, kad savas maistas būtų.

Pirma visokių žolelių buvo daržely, ir dar yra. Mano mama žinojo, ir močiutė žinojo, ir aš žinau. Yra tokis žolynas nuo epilepsijos. Sako, kad jau velnias pristoję in žmogų ir sako, kad tavo siela bus man, jau neišgydysi, aš tavi tol kamuosiu, kol užkamuosiu. Dar Dievas ir sako, aš išlaisiu žolynų ir mano galia bus didesnė, ne tavo. Ir žmogus tuoj žolynu išsigydis. Velnias sako, aš šakni nukūsiu... Kur geros žamės auga. Pas mus jau nėra, va toki lapai išauga ir stiebas, ir pilni žiedai, mėlyni žiedai. Mes vadinam velniažolė, ir mama taip vado, ir močiutė taip vadė, nuo epilepsijos... Visos žolės vaistingos.

Užrašė Henrikas GUDAVIČIUS

Lynežeris, 2007 birželio 11 d.

Redakcijos prierasas: Gal čia kalbama apie pievinę miegalę, kuri jokioje mums žinomoje literatūroje neminima, kaip vaistažolė. Gali būti, kad šitos poringės apie velnią ir velniažolę nežino ir tautosakininkai. Svarbiausia čia galbūt yra tai, kad žmonės pastebėjo „nukirstas“ šaknis. Etnologams bus labai vertingas ir Veronikos Mortūnienės mamos Bronės Švedienės įsivaizdavimas, kas yra mirtis. Marija Zalanskaitė – Liugienė jau daugelį metų užrašinėja senolių mintis apie mirtį ir akcentuoja svarbiausią mūsų kaimo išminčių nuostatą: mirties nereikia bijoti, mirčiai ruoštis reikia ramiai ir oriai.

Veronika Mortūnienė priekaištuoja savo šimtametei mamai Bronėi Švedienei, kad taip ilgai saulėkaitoje rinko serbentus. Serbentus ji rinko kruopščiai ir labai švariai. 2007 m. Lynežeris.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

Pynimo savaitė Musteikoje (dienoraštis)

Pirmą dieną renkasi pynėjai. Jų nedaug. Oras lietingas. Visus stebina gausybė uodų, bet kiek pabuvus, jų apmažėja. Apsiejome be oficialaus atidarymo. Pavakare eįjome aplinkui kaimą – mus ragino uodai. Saulei besileidžiant Musteikos laukuose užaugusios rūgštynės atrodė dar didesnės, su jomis pakelėse konkuruoja pelynai. Šalia stovyklos paliktas arklys, tolumoje vos matosi jo nugara, tokie dideli dabar žolynai. Miške prinokusios gervuogės, riešutų dar maži branduoliai, yra voveruškų. Atrandame, kad su bitėmis ir ketvirtoji dravė, tai ta, kurią padarėme su Algiu Svirnėliu šalia kaimo Adolfo Tamulevičiaus miške – ji vienintelė iš dešimties mūsų darytų nudžiūvo.

Stovyklos naujovė yra ta, kad gyvename keliose vietose, daugiausia šalia bityno ir bityne, bei mūsų sodyboje, o štai piname prie upelio – šalia Trijų kryžių, ten autobusu stotelė mums tampa pastoge nuo lietaus.

Antros dienos rytą klykia gervės Skynime, mėnulio pilnatis leidžiasi į tą pusę. Vėsokas rytas, bet uodai nesnaudžia. Vakar ir užvakar buvo gražūs vakarai, kai išsigiedrijo ir patekėjo mėnulis, bet uodų buvo tiek daug, kad girdėjosi ištisas jų gaudimas, ypač aplinkui arklį. Dar gi arklį vakar gaudžiau. Atbėgo vėl anas Jono, Vito ir Petro eržilas pas Volgą, malėsi, malėsi po bulves, po

rugius. Petras nepasigavo, nuėjo į namus. Kai Viktorija, Stasiulionių anūkė, man pasakė, nuėjau gaudyti. Kantrybės reikėjo, nemačino nei duona, pradėjau kalbėti kažką, tai užsiklausė, ir tada uždėjau apinasrį. Stovyklautojai stebėjosi, nes niekam nepavyko jo pažaboti.

Antrą pynimo dieną atvažiavo vilkaviškėčiai iš Teiberių, dvidešimt žmonių, daugiausia vaikai. Viena mergaitė, regis, Giedrė, greitai suprato, kaip pinti dėžutes iš karnų ir paskui jau mokė saviškius, gabi. Pynėme tai šį, tai tą – vyteles su švendrais sukome, Viktorija karnas apsukinėjo švendrais, tai gaunasi dėžutė, pirmu atveju tai padėkliukas. Petras Garbus pina kašiką. Bendradarbės Laima ir Virginija parodė, kaip šiaudų sodus rišti. Ten, prie stotelės, ir košę virėm. Vilma mokė piešti, vaikinai iš Veisiejų ir Gintaras Turonis drožininkauja.

Įdomiausia gal buvo vakare. Nuėjome prie anos Sausos dravės. Ten apšienavom dilgėles. Užkopiau su geiniu pas bites. Bičių labai daug, didelė šeima, kurių dar pasiūta nelabai daug. Nesugėlė nei manęs, nei kitų, nors buvo prieš lietų. Tvanku ir daugybė uodų, nuo kurių vaikai visus gelbėjo su dūmine. Ten ir šaknų pasirovėme, vieta tam tinkama. Prie laužo prisiminė Gintaras Turonis ir marcinkoniškiai vaikai, kaip pykomės pernai, kai pastarieji triukšmavo per naktį atvažiavę vidury savaitės.

Romo NORKŪNO nuotraukoje alytiškė Justina Sinkevičiūtė

Įdomi ir įtempta buvo trečioji pynimo savaitės diena. Į bityną atvažiavo Eugenijus Drobėlis ir Giedrius Valentukevičius. Apžiūrėjo stovyklą. Po to atvažiavo traktorius, iškasė tualetu duobę, bet rentinių nepakėlė. Pakol Romas Gaidys rideno kitą traktorių, su bitininko keltu suleidome šulinio rentinius, keltuvus nepavedė, juo didžiuojusi, bet be vaikinių iš Puodžių kaimo, kurie vadovavo darbui, ir be stovyklautojų pagalbos nieko būtų nepavykę – prie keltuvo darbavosi keturi žmonės, jis braškėjo, ypač rankenos, dar keturi pagalbininkai darbavosi aplinkui. Prie pynimo buvau mažai. Vakare prie laužo labai gražiai bendravo jaunimas. Dėmesio centre buvo Viačeslavas Mickevičius iš Adeliškių kaimo ir Laura Gedgaudaitė iš Klaipėdos, kurie grojo su gitaromis ir su lūpine armonikėle ir dainavo įvairiais balsais, kartais su armonika išterpdavo marcinkoniškis Laimis. Įdomu, ar Teiberiams pavyko iškūrenti dūminę pirtį? Gal kas pagalbėjo. Kurti jie nuėjo tik po šeštos vakaro.

Kaime gieda gaidžiai, prie girininkijos krykščia riešutinė. Naktimis šviečia mėnulio pilnatis, gal ji čia taip gerai visus veikia.

Užvakar naktį buvo apie devynis laipsnius šilumos, ir dabar vėsu, rūkas, jau tik šeši šilumos, bet uodų yra. Tiesa, ogi koks karštas gyvenimas vakar buvo prie kalvės, netgi spaustuvai neatlaikė, reiks drūtesnių. Marcinkoniškis Laimonas Jazukevičius ten įsuko darbą. O Aurimas Vainalavičius vakar taip pat kaip ir kasmet pagamino deguto, kaip viską surengė, matė daug norinčių, po penkių valandų išėmė degutą.

Penktadienis. Klykauja meleta, burzgia mašina. Girdėjau, kaip važiavo septintą valandą maršrutinis autobusas. Stovyklautojų likę nedaug, daug išvažiavo vakar. Diena buvo šilta, be lietaus, nevėjuota, uodų buvo daug, pinti geriausia saulėje. Garbus mažai bepina, draugų ieško, vytelės netinka jam. Iki pietų pynėm savo vietoje. Atvažiavusios bendradarbės Danutė, Laima ir Virginija taipogi nusipynė sau dar ir po kelis dirbinėlius iš karnų ir švendrų. Švendrės pagaliau apvyto tik po šešių dienų po pjovimo. Permaininga buvo diena, jautėsi nuovargis, bet greit praėjo ir su vaikais gerokai padirbėjome prie šulinio, kur privežėm apie 30 karučių smėlio ir padarėm laikiną uždengimą. Paulina Stasiulionienė vakar nuo pat ryto liejo žvakes, žmonės ji priėmė namuose, labai gyvai viskas vyko. Išliejo Paulina du lankelius po 13 žvakių. Paskui buvom pas Vytautą Šestavicką, jis gal kiek nesusėję gerai išmirkyti balanų, bet nupynė ir padovanojo Muziejui kašėlę, papasakojo, kaip ruošti balanas. Ignaliniečiai dar suspėjo jomis apsirūpinti, nuvežė dovanų į namus, nedideliu autobusėliu išvyko vakar. Buvo ir naktinis žygis, ėjom į Dvarną Salą, ieškojom Raganų Akmenio, pabuvom prie buvusios partizanų žeminės, ten buvo išduoti vyras ir žmona Tadas ir Marytė Baubliai. Sutemo, žygeiviai nepatyrę, daug alaso ir triukšmo, bet išbandymas pavyko, tas pasivaikščiojimas užtruko apie tris valandas. Grįžtant atgal pakilo Mėnulis, kaime tvyrojo rūkas, švietė Vakarė. Naktį sujaukė jaunimo triukšmas, bet atėmus armoniką, jaunimas suderino balsus ir buvo visai gerai klausytis jų bandymų giedoti.

Romo NORKŪNO nuotrauka

Penktadienį išvažiavo dauguma. Į naktinį žygį ėjome vangiai ir pasiklydome, Miškinų Ažerėlio ieškodami atsidūrėme ant Matalyno Būdos kalno. Paroda buvo graži ir žmonės gražūs, Mindaugas Lapelė labai laiku atvažiavo, visus nufotografavo ir nuvežė Petrą Garbų į namus.

Šeštadienio rytą truputį palijo, šilta. Pasiklausiau radijo laidos „Gamta visų namai“ – į Neringą plūsta turistai, o infrastruktūra dar neišvystyta. Mindaugas vakar sakė, jog ir Marcinkonyse dabar nuolatinis srautas turistų, iš užsienio daug. Musteikoje dar ramiau.

Sekmadienio naktį ir rytą šilta, uodų begalybė, arklys naktį kosėjo. Žmonių dar yra arti 20-ies, o buvo 93. Pirtyje buvome, pėriausi su eglė vanta, karščio buvo daug, šalto vandens trūko. Vis naujokai jaučia dūmus dūminėje pirtyje, aš lyg ir ne, bet gal ir jaučiasi, manau, dėl beržinės malkos, tas degutas iš tošies garuoja ir sėda ant sienų, o paskui, pakėlus pirtyje karštį, prasideda jo antrinis garavimas. Pynimo medžiagų yra dar nemažai. Liko kašikėlių lankams skirtų vytelių, pynimui beveik neliko. Buvo iš „Pintinės“, atvežė vytelių, davė patarimų, jų darbuotojai pina namuose pagal namudinio darbo sutartį, turi nupinti minimalų kiekį dėl mokesčių, o visa kita laisva valia.

Paskutinę dieną, sekmadienį, išvažiuoja visi, kas buvę. Iš ryto Laura, Laima ir Česlova, į Marcinkonis jas nuveža bitininkas Vytautas Tamulevičius. Paskui Ona Tamulevičienė barasi dėl kriaušių, kriaušės labai skanios, o Tautvydas jas skabiojo įlipęs į medį ir mėtė Aidui, jiedu sakė: „Nu, nebuvo prikritisų“. Ona dovanojo jiems. Inga iš Kretingos išmoko vyžas pinti, ji gyvena palapinėje šalia Bityno tiesiai ant bičių tako, nė viena bitė jos nesugėlė, išvyko ji kartu su Violeta. Išvyko ir Aidas su mama, paskui Jogilė su mama, Juozas su Alytaus mergelėmis. Iki vakaro sutvarkiau ir suvežiau viską, arklį pasiėmė kaimynas Antanas, Volga dabar turi tris šeiminkus. Gera diena buvo ir sekmadienis, tokia lėta, su žiogų čirškimu, vasaros šiluma, gaivių vėju.

2007-ųjų rugpjūtis, Romas NORKŪNAS

„Amatų mokyklėlė“ Merkinėje

Septintus metus iš eilės Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centre organizuojama „Amatų mokyklėlė“. Per septynetą metų išmėginome įvairių amatų, susipažinome su daug meistrų, amatininkų, tautodailininkų. Buvo pinami krepšiai, dzūkiški gorčiai iš pušies šaknų, rišamos verbos, pinami šiaudiniai sodai, lipdoma juodoji keramika, karpomi karpiniai ir kiti. Šiais metais nusprendėme išbandyti dar naują simegrafijos (siuvinėjimo ant popieriaus) techniką ir vaškinių žvakių liejimą. Į pagalbą atėjo šių amatų žinovės – mokytojos Irena Kašėtienė ir Virginija Pugačiauskienė.

Pirmąsias dvi dienas Irena mokė vaikus siuvinėti įvairiais žiedeliais, figūrėlėmis atvirukus ir paveikslėlius.

Parodos atidarymo akimirka

Virginija Pugačiauskienė moko lieti žvakes

Kitas dvi dienas Virginija aiškino, kaip nulieti naminio vaško žvakelę. Juokavom, kad visa Merkinė pakvipo medum. Dirbo vaikai labai kruopščiai ir susidomėję, ir rezultatai išties geri – žvakės nelabai „ašaringos“ ir paveikslėliai visai nekreivi.

Pasimokę darbelių, keliavome po Dzūkijos nacionalinio parko lankytinas vietas, dainavome dainas, rinkom žolynus. Mokyklėlė šiemet vyko prieš Rasų (Joninių) šventę, kai gamta pasidabina gausiais žiedais, kai augalai įgyja stebuklingų galių ir geriausiai rinkti vaistažolės. Todėl nusprendėme surengti „Vasaros žolynų“ parodą ir parodyti visiems, kokia augalų rūšių, spalvų ir formų įvairovė veši mūsų miškuose, pievose, laukuose ir dirvonuose.

Savaitė pralėkė nepastebimai greitai. Išeksponavę savo darbelius ir žolynus, laukėme į Merkinės lankytojų centrą ateinančių svečių. Vaikų darbeliais grožėjosi ne tik mamytės, aplankė ir Kultūros centro darbuotojos – Marytė Stoškutė ir Lina Būdienė, kiti svečiai. Nepasididžiavo mūsų šventėje eiles skaityti ir aktorė Olita Dautartaitė. Dainas dainavo patys „Amatų mokyklėlės“ dalyviai. Justina Turauskaitė pagrojo fleita. O apie augalus labai įdomiai pasakojo gamtos mokslų daktaras Mindaugas Lapelė ir Parko biologas Henrikas Gudavičius.

Prisilietimas prie vieno ar kito amato, žinios apie Parke puoselėjamas tradicijas, gamtos vertybes skatina jaunąją kartą mylėti mūsų kraštą ir gerbti jo tradicijas.

Vyr. specialistė informacijai

Laima SAVIŠČEVIENĖ

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotraukos

Mano vyras partizanam batus siuvė

Iš mūs kaimo in partizanus nebuvo išėjusių. Ryšininkų buvo, jie padėjo partizanam. Mano vyras partizanam batus siuvė. Buvo užsakyta pasiūc, tai nakcim sėdėjo. Net Gardzinan važinėjo medžiagų, vežė tas medžiagas. Jo kalbino ryšininku, bet sako, mano tėvai jau seni, vaikai maži, aš negaliu. Tadu dar buvo tėvai gyvi. Važiuodavo pac ir dar kad niekas nežinot, kad važiuoja, nei kap važiuoja. O jau batų tai jis labai daug prisiuvė. Ataina, atneša, dar nuvažiuoja prisperka tos medžiagos. Tadu partizanai ataina, kojas pamatuoja ir siuva. Paskui jau pasima.

Aš turėjau tokį dzidelį puodų. Jis siuva, o tas puodas pas mani stovi ir kašikas būlvių visas laikas. Tai jau jei cik šuva sulojo ar kų, tai tuos batus tan puodan, būlvėm užpilu ir nešu pečiun instumiu. Tai šitėp visas laikas.

Inskūndį buvo. Buvo kam. Jis tokis buvo ir miškiniam geras, ir visiem. Vienąsyk atbėga ca tokis vienas: Juozai, miškiniai liepė, kad skindzo duotum, labai skanus. Tai

acimenu, atpjovė riekį, susukė popieriu ir paėmis atraizų nuk varstoto, kur batus siuva, surišo ir padavė. Gal už dzienos, kad ataina vienas miškinis. Juozai, tai tu skindzo davėi? Sako, kap, liepėt, tai daviau. Tai sako, – gyvatė. Liepėm, kad iš motinos parnešt, o mumi kap cik atnešė, tai supratom, kad iš tavi.

Buvo atėjį rusai. Batas buvo biškį išplyšis, tai nusiavė ir jam liepė sutaisyt. Kytras buvo. Ir jis tokis va šaltų nervų, mano vyras buvo. Tai jis ty jam taisė taisė, nei šio, nei to. Tai tu cik šitėp šiciem banditam siuvi batus? Sako, kap moku, tep siuvu. Jis suprato, kad atėjo tikryc, kap siuva, tai bet kap ir susiuvė. Sako: tu kytras. Buvo suėmį, mušė kad prispazyt ir visa, bet neprispazino.

Paskui dar buvo atėjį toki partizanai, vienas iš Perlojos, tokis Balandis. Dar kartu ajom mokyklon. Paskum Karys tokis vaikščiojo. Atejo, pasdėjo pistoletų an stalo, sako, atėjom tavi nušauc. Sako, vyrai, šaukit, o už kų jūs mani šausit? Tu va siuvi, niekur tavi nei išvežė, nei

nieko. Sako: vyrai šaukit, aš Varėnon tai nebėgsiu, mano maži vaikai. Bet jau paskum, Merkys buvo vadas, tai jis atėj ir mano vyras pasakė. Tai sako: kas jiem tep laido? Tai nuk to nustojė.

Kas tai rusam pranešė, kad jis tuos batus siuva. O mes nuk rusų kavojomės, tan puodan slėpėm. Visas laikas sakėm, kad nesiuva. O kap pranešė, tai tykojo nakcim. Jis buvo išėjis siuc pas tokių Baublytį, Baublio Aguškė iš Mančiagirės ca gyvenno. Net pas tų moteriškį kiek nedėliu siuvė batus, ba namuosa bijojo.

Balanų kokių užsidegi, tai cik žybtelėjo ugnelė, tai žiūrėk jau ir ataina tai miškiniai, tai rusai: kas ca pas tavi buvo?

Nei kaime, nei prie kaimo didesnių susišaudymų nebuvo. Būnkerių prie kaimo irgi nebuvo. Paliūnės miške būta būnkerių. Nuo kaimo gal koki trys kilometrai.

*Pasakojo Marija RAULUŠAITIENĖ
Trakiškių kaimas
Užrašė Virginija PUGAČIAUSKIENĖ*

Trakiškių kaimas. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

Teka teka šviesi saulė...

Liepos 22 diena – sekmadienis. Kas bažnyčion ruošiasi, kas pas gimines į gretimas parapijas, bet tikrai ne toli, nes Marcinkonyse šiandien šventė. Muziejaus klojime – etnografinių ansamblių subuvimas „Tekateka šviesi saulė...“. Suvažiuoja ansambliai iš viso „pieskinių“ dzūkų krašto.

Rinkosi žmonės į muziejaus klojimą, kas netilpo klojiman, tai įsitaisė ant dirvono po plačiašake pušimi, nes visi norėjo pamatyti ir išgirsti senovines dzūkų dainas, pasakojimus, pasigėrėti žaidimų ir ratelių įvairumu, taip pat pamatyti, kokie buvo mergvakariai, kaip ruošėsi žolinės šventei ir kaip dzūkeliai „Gudo šalin šėkų pjovė“.

Nuskambėjo daina „Tekateka šviesi saulė...“, kurią gražiai sudainavo marcinkoniškiai Juzefa ir Stanislovas Česnulevičiai. Po marcinkoniškių savo programas rodė Musteikos, Lynežerio, Vilkiautinio, Margionių, Zervynų, Puvočių, Marcinkonių, Žiūrų ir Merkinės etnografiniai ansambliai. Dainose apdainuotas visas gyvenimas, visi dar-

bai, vargai, laimingos dieneles, sunki martelės dalia, tėvulio ir motulės rūpestėlis. Gražų mergvakarį parodė Vilkiautinio kaimo dainininkės, o

Aplinkos ministerijos viceministras Zdislovas Truskauskas. Ansamblių dalyviams sveikatos ir ilgų gyvenimo metų linkėjo Varėnos rajono mero pavaduotojas Alvydas Valeiša, seimo narys Gediminas Jakavonis ir Varėnos kultūros centro direktorė Marytė Stoškutė.

Padėkos šventės dalyviams

marcinkoniškiams nereikėjo jokio scenarijaus savo vaidinimui, nes jie iš savo patirties žino, kaip „Gudų šalalėn šėkų pjovė“. Ne tik „šėkų“ pjovė, bet ir savo garsųjį kadrilį sutrepė. Stipriai žiūrovai plojo kaimo muzikantams Petru Kašėtai ir Pranui Ulbinui.

Visus subuvimo dalyvius sveikino Dzūkijos nacionalinio parko „gaspadorius“ Eugenijus Drobėlis. Daug gražių žodžių išsakė svečias iš

Ansamblių vadovams buvo įteikti Aplinkos ministerijos ir Dzūkijos nacionalinio parko direktijos padėkos raštai – „Dėkavonės“, ir pačios gražiausios lauko gėlių puokštės.

Subuvimas pasibaigė visų ansamblių svečių ir žiūrovų bendra daina „Vai kano žali sodai...“. Dainą užvedė vyriausias „pieskinių“ Dzūkų krašto, Žiūrų kaimo etnografinis ansamblis ir jo vadovė Marcelė Paulauskienė. Po koncerto subuvimo dalyviams vyko smagi vakaronė. Muziejaus kiemas skambėjo nuo gražaus dainavimo, muzikantų grojimo, dundėjo nuo šokėjų trepsėjimo.

Jonas BAJORIŪNAS

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta.

Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai.

Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią

Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada,

kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis.

Brangusis lankytojau, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Parką visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:

Marcinkonyse:

Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65301, Varėnos r.,

tel. 8 310 44466, faks. 8 310 44471; Elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje:

Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel./faksas 8 310 57245

Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt

Interneto psl.: www.dzukijosparkas.lt

ŠALCINIS

Adresas: Miškininkų g. 62,
Marcinkonys, LT - 65301, Varėnos r.

Redkolegija: E. DROBELIS, H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT-62133 Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt